

مرکز ملی تحقیقات راهبردی آموزش پزشکی

طرح پژوهشی

عنوان طرح

بررسی نگرش اعضای هیات علمی و مدرسین دانشگاه علوم پزشکی همدان در مورد آموزش الکترونیک در سال

۱۳۹۶

نام مجری طرح

مجری اول : سعیده سادات مرتضوی

مجری دوم : دکتر مجید براتی

نام همکاران طرح

زهرا سادات مرتضوی

نام موسسه محل انجام طرح :

دانشگاه علوم پزشکی همدان

تاریخ:

بهمن ماه ۱۳۹۵

صلى الله عليه وآله

۱. اطلاعات مربوط به طرح پژوهشی:

- عنوان به فارسی:

تعیین نگرش اعضای هیات علمی و مدرسین دانشگاه علوم پزشکی همدان نسبت به آموزش الکترونیک در

سال ۱۳۹۶

عنوان به انگلیسی

The Attitudes toward E- learning among Faculty Members of Hamadan University of

Medical Sciences in ۲۰۱۷.

واژگان کلیدی: نگرش. اعضای هیات علمی. آموزش الکترونیک

- محل انجام طرح: دانشگاه علوم پزشکی همدان

- نوع طرح: کاربردی

- روش مطالعه: توصیفی تحلیلی

- مدت زمان کل طرح: ۱۰ ماه

- روش اجرای پژوهشی بطور مختصر:

پس از تصویب پروپزال در کمیته پژوهشی دانشگاه و تایید کمیته اخلاق به معاونت آموزشی دانشکده ها مراجعه و لیست اعضای هیات علمی دانشکده ها تهیه می شود . سپس پرسشنامه ها در اختیار اعضای هیات علمی قرار می گیرد . ابتدا فرم رضایت نامه امضا . در صورت تمایل به شرکت در پژوهش ابتدا پرسشنامه جمعیت شناسی تکمیل و سپس پرسشنامه اختصاصی تکمیل می شود

- استفاده کنندگان بالقوه نتایج پژوهش:

اعضاء هیات علمی. مدرسین. دانشجویان. مراکز رشد و توسعه آموزش و معاونت تحقیقات

نام	نوع همکاری	ایمیل	شماره همراه
سعیده سادات مرتضوی	مجری اول	s.mortazavi.ot@gmail.com	۰۹۱۲۵۱۷۶۱۰۴
مجید براتی	مجری دوم	Barati@umsha.ac.ir	
زهره سادات مرتضوی	همکار	zmortazavist@gmail.com	۰۹۰۱۶۲۴۹۲۸۸

- همکاران اصلی طرح:

- بیان مسئله

امروزه فناوری اطلاعات با همه تحولات و تاثیراتش در تمامی عرصه های علوم یکی از ضروری ترین ابزار ها در صحنه آموزش محسوب می شود. ظهور تکنولوژی و گسترش آن منجر به تولید روز افزون علم می شود. از آنجا که فرصت های آموزشی رسمی دیگر امکان انتقال اطلاعات به شیوه های گذشته را فراهم نمی کند در نتیجه هدایت و سازماندهی این اطلاعات کثیر از دغدغه های اصلی معلمان و زمامداران علم و دانش می باشد. بنابراین به کارگیری فناوری های اطلاعاتی در ارائه دروس و یادگیری آموزش به فراگیران از راهکارهای اساسی آموزش در عصر اطلاعات گردید.

قابل ذکر است یادگیری الکترونیکی همانند یادگیری سنتی یکی از روش های یاددهی و یادگیری محسوب می شود و نکته ای مورد توجه در این خصوص این است که هر چند استفاده از روش های آموزش الکترونیکی گسترش یافته و به عنوان ابزاری مؤثر در آموزش مطرح شده است، اما به مفهوم جایگزینی آن با آموزش های حضوری نیست (۱) در ایران نیز از حدود سال ۱۳۷۵ مبحث آموزش الکترونیکی مورد توجه قرار گرفته است و بیشتر دانشگاه ها در حال به کارگیری گسترده این فناوری هستند و حتی برخی از آن ها به پذیرش دانشجویان آموزش از دور اقدام کرده اند. این نوع آموزش موجب افزایش کارایی فرآیند آموزش می گردد. به علاوه مواردی نظیر افزایش کیفیت یادگیری، سهولت دسترسی به حجم بالایی از اطلاعات، کاهش هزینه های آموزشی، افزایش کیفیت و دقت و

صحت مطالب درسی و ارتقای علمی دانشجویان و مدرسان از مهم ترین دستاوردهای آن می باشند (۲). از تعاریف یادگیری و یاددهی الکترونیکی این گونه استنباط می شود که دایره کاربران و آموزش دهندگان بسیار وسیع است اما با این وجود در تحقیقات مرتبط با یادگیری و یاددهی الکترونیکی کمتر به بررسی نگرش کاربران آن پرداخته شده است (۱).

در بررسی ادبیات تحقیق در حوزه عوامل موثر بر نگرش استادان نسبت به آموزش مجازی به طور خلاصه در سه طبقه کلی قرار می گیرد. الف) عوامل درون فردی ب) عوامل برون فردی ج) عوامل سازمانی این عوامل هر کدام می توانند بر انگیزاننده یا بازدارنده بر گرایش افراد نسبت به آموزش مجازی باشند. براساس مطالعات پیشین به نظر می رسد عوامل درون فردی نقش بر انگیزاننده تری در نگرش استادان داشته باشند. این عوامل شامل انگیزه مشخص، روحیه چالش خواهی افراد در برابر تکنولوژی، مقاومت در برابر تغییرات و دانش افراد از تکنولوژی می باشد (۳) البته این عوامل می توانند از عوامل دیگر نیز متاثر شوند. درحالی که عوامل برون فردی و سازمانی نقش بازدارندگی قوی تری دارند و می توانند اثرات منفی تری بر نگرش استادان داشته باشند. از جمله این عوامل نوع تعامل و ارتباطی که استادان با دانشجویان دارند، رقابت بین همکاران و از دست رفتن اقتدار تخصصی استادان در تدریسشان می باشد.

چنانچه ملاحظه می شود بررسی نگرش استادان به آموزش الکترونیک یکی از مباحث ضروری در مطالعات مقدماتی برای اجرای چنین آموزشی است. در پژوهش حاضر قصد بر آن است نگرش اعضای هیات علمی در زمینه آموزش الکترونیکی در سه حیطه تعامل بین استاد دانشجو، توسعه مهارت در زمینه آموزش الکترونیکی و عدم آگاهی نسبت به آن مورد بررسی و پژوهش قرار گرفته شود.

• مروری بر تحقیقات پیشین

حسینی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی نگرش اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه درباره آموزش الکترونیکی پرداختند. ابزار جمع آوری داده پرسشنامه محقق ساخته بود که از روایی و پایایی بالایی برخوردار بود. حداکثر نمره کسب شده توسط اعضای هیئت علمی ۴۷/۲۳ درصد از نمره کل بود. نتایج نشان داد سطح نگرشی اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه مناسب نبود (۴). بشیریان و همکاران (۱۳۹۲) به تحلیل فاکتورهای پیش بینی کننده ی قصد استفاده از آموزش الکترونیک در بین اعضای هیات علمی با بهره گیری از تئوری رفتار برنامه ریزه شده با تاکید بر نگرش و کنترل رفتاری درک شده به عنوان تسهیل کنندگان آموزش الکترونیکی در برنامه های آموزشی آتی توجیه شد (۵). صدیقپور و همکاران (۱۳۸۷) به بررسی چالش های نگرشی اعضای هیات علمی دانشکده های فنی و علوم پایه دانشگاه های شهر تهران در زمینه آموزش الکترونیکی پرداختند نتایج حاکی است که ۱- عامل کاهش تعامل بین استاد و دانشجو در اعضای هیات علمی که به روش سنتی آموزش می دهند در

گروهی که به هردوروش تدریس می کنند بیشتر است . ۲- عامل توسعه مهارت در آموزش مجازی در اعضای هیات علمی که به روش مجازی و هردو روش تدریس می کنند ، کمتر است . ۳- آگاهی به آموزش مجازی در اعضای هیات علمی که به روش سنتی تدریس می کنند از گروهی که به هردو روش آموزش می دهند ، کمتر است (۶) .

نقوی در مطالعه خود با عنوان بررسی نگرش استادان و دانشجویان به یادگیری الکترونیکی، پیمایشی در دانشگاه های دارای آموزش الکترونیکی در ایران، به بررسی نگرش استادان و دانشجویان در زمینه آموزش الکترونیکی پرداخت پس از تحلیل داده ها مشخص شد استادان نگرش مثبتی به یادگیری الکترونیکی به عنوان ابزار کمک آموزشی دارند در این خصوص احساس مفید بودن و خودکامیابی استادان مهم ترین عامل تمایل آنها به استفاده از یادگیری الکترونیکی بوده است . براساس نگرش دانشجویان عواملی نظیر استقلال راهنمایی استادان و آموزش چند رسانه ای مهم ترین متغیر های موثر بر نگرش آنان از موثر بودن آموزش های الکترونیکی است (۱)

میرزایی و همکاران (۱۳۹۱) در مطالعه خود در میان دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید صدوقی یزد، به بررسی نگرش دانشجویان در زمینه آموزش الکترونیک پرداختند . ابزار پژوهش ابزار محقق ساخته بود که بر روی ۱۵۰ دانشجو انجام شد نتایج نشان دادند دانشجویان نگرش مثبتی نسبت به شیوه آموزش الکترونیکی دارند (۷). نتایج مطالعات اخوتی و همکاران (۱۳۹۳) که با عنوان دانش ، نگرش و مهارت دانشجویان علوم پزشکی کرمان انجام شد نشان داد دانشجویان این دانشگاه نگرش مثبتی نسبت به آموزش الکترونیکی دارند ، اما با توجه به سطح دانش و مهار متوسط ، هنوز آمادگی لازم برای اجرای این نوع آموزش در دانشگاه وجود ندارد (۸).ملکی و همکاران (۱۳۹۳) نگرش اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی زنجان را نسبت به آموزش الکترونیکی مورد بررسی قرار دادند . نگرش ۶۹ نفر از اساتید مورد بررسی قرار گرفت و ابزار مورد پژوهش پرسشنامه بررسی وضعیت مهارت و دسترسی به کامپیوتر و پرسشنامه نگرش آموزش الکترونیک میسر بود . نتایج حاکی از مثبت بودن نگرش اکثر اساتید به آموزش الکترونیکی بود (۹). مطالعه ذوالفقاری و همکاران که به منظور بررسی اثربخشی سیستم آموزش الکترونیکی ترکیبی در دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شد نیز نشان داد، اکثریت مربیان و دانشجویان نگرش مثبتی نسبت به فناوری های نوین آموزشی و از جمله آموزش الکترونیکی ترکیبی داشتند (۲) .

رشید ترابی و همکاران (۱۳۸۶) در مطالعه خود با عنوان بررسی برخی عوامل مرتبط با نگرش مدیران گروه، اعضای هیئت علمی و پزشکان دانشگاه علوم پزشکی مشهد، نسبت به روش آموزش مداوم از طریق اینترنت، که بر روی ۱۱۳ نفر از اساتید و به روش خوشه ای انجام شد ، نتایج نشان داد در مجموع نگرشی مثبت به دوره های آموزش الکترونیکی وجود دارد ولی پیشنهاد دادند با تلاش از طریق آموزش و اطلاع رسانی در مورد فواید این دوره ها و فراهم نمودن امکانات مناسب برای دسترسی بیشتر به اینترنت و تحقیق پیرامون دیگر عوامل مؤثر بر نگرش، بهبود نگرش ایجاد می شود (۱۰). کلرک (۱۹۹۴) در مطالعه خود به بررسی دیدگاه های مختلف نسبت به تاثیر آموزش الکترونیکی و نقش آن در یادگیری ، انگیزه و رسیدن به اهداف از طریق دستورالعمل ها پرداخته است . او در مطالعه خود بیان می دارد وارد شدن فناوری و وسایل ارتباطی در مباحث آموزشی قطعی و اجتناب ناپذیر است اما میزان

استفاده از آن ها به نگرش کاربران وارائه دهندگان بستگی دارد و در صورت

وجود نگرش مثبت کیفیت استفاده از آن ها افزایش خواهد یافت (۱۱) .

لیاو، هانگ و همکاران (۲۰۰۷) پژوهشی در زمینه نگرش آموزشگران در زمینه یادگیری الکترونیکی انجام دادند در تحلیل نگرش فراگیران و آموزشگران نسبت به یادگیری الکترونیکی، نتایج نشان داد که آموزشگران نگرش بسیار مثبتی نسبت به یادگیری الکترونیکی به عنوان ابزاری برای کمک به تدریس خود دارند (۱۲). پاندا و میشرا (۲۰۰۷) در بررسی خود دریافتند که استفاده از رایانه و پست الکترونیکی همبستگی معنی دار و مثبتی با نگرش به یادگیری الکترونیکی دارد و علاقه شخصی در استفاده از فناوری، چالش ذهنی و دسترسی کافی به زیرساخت های فناوری مهم ترین عوامل مشوق اساتید بودند (۱۳).

- تعاریف:

- هدف یا اهداف کلی:

بررسی نگرش اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان در زمینه آموزش الکترونیک

- اهداف اختصاصی:

- تعیین دیدگاه اعضای هیات علمی نسبت به تعامل بین استاد و دانشجو در روش آموزش
- تعیین دیدگاه اعضای هیات علمی در خصوص توسعه مهارت در آموزش الکترونیک
- تعیین دیدگاه اعضای هیات علمی در خصوص عدم آگاهی به آموزش الکترونیک
- تعیین نگرش کلی اعضای هیات علمی در خصوص آموزش الکترونیک
- تعیین رابطه نگرش و متغیرات دموگرافیک

- اهداف کاربردی

- تعیین و ارائه راهکارهای گسترش آموزش الکترونیک در بین اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی همدان

- فرضیات یا سوالات پژوهشی:

- نگرش کلی اعضای هیات علمی و مدرسین دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی همدان نسبت به آموزش الکترونیک به چه نحو است ؟
- دیدگاه اعضای هیات علمی نسبت به تعامل بین استاد و دانشجو در روش آموزش چگونه است ؟
- دیدگاه اعضای هیات علمی در خصوص توسعه مهارت در آموزش الکترونیک چگونه است ؟
- دیدگاه اعضای هیات علمی در خصوص آگاهی به آموزش الکترونیک چگونه است ؟

۲- روش پژوهش

- نوع طرح و روش مطالعه

مطالعه مقطعی و توصیفی - تحلیلی می باشد .

- محیط پژوهش

دانشگاه علوم پزشکی همدان

- شروع مراحل انجام کار:

ابزار جمع آوری داده ها پرسشنامه های اطلاعات دموگرافیک و جمعیت شناسی و پرسشنامه نگرش سنج اعضای هیات علمی می باشد که ضمیمه شده است . ضریب پایایی پرسشنامه اندازه گیری سنجش نگرش اعضای α است . در نتایج به دست آمده از آن سه مولفه استخراج شده است . =هیات علمی به آموزش مجازی ۰/۸۵ . در مولفه اول به نام کاهش تعامل بین استاد و دانشجو با تعداد ۱۶ ماده است که پایایی آن برابر با ۰/۸۳ است . در واقع این مولفه یک عامل منفی در گرایش استادان به آموزش مجازی است . مولفه دوم به نام توسعه مهارت در آموزش مجازی با تعداد ۱۱ ماده که می‌زان پایایی آن ۰/۸۱ است این مولفه یک عامل مثبت در گرایش استادان به آموزش مجازی است و مولفه سوم به نام عدم آگاهی به آموزش مجازی با ۸ ماده است که می‌زان پایایی آن ۰/۸۰ است . این عامل نیز یک عامل منفی در گرایش استادان به آموزش مجازی است (۶) .

- محدودیت های پژوهش

طولانی بودن پرسشنامه

- ملاحظات اخلاقی

۱. اصل رازداری و حفظ اسرار آزمودنی و تدابیر مناسب جهت جلوگیری از انتشار آن‌ها
۲. وارد کردن آزمودنی به مطالعه در صورت رضایت شخصی آنها
۳. عدم نمونه‌گیری از آزمودنی هایی که رضایت نداشتند
۴. غیرتهاجمی بودن مطالعه و قرار ندادن آزمودنی در معرض آسیب
۵. پاسخ به تمامی سؤالات و درخواست اطلاعات آزمودنی با صبر و حوصله
۶. انتشار صادقانه، دقیق و کامل نتایج پژوهش
۷. در تناقض نبودن روش پژوهش با ارزش های اجتماعی، فرهنگی و دینی جامعه

- جدول زمانی مراحل اجرای طرح:

زمان اجرا (ماه)																						زمان هر مرحله	ای اجرای
۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱		
																			■	★	★	۳ ماه	عه و تدوین پروپزال
																★	★	★				۳ ماه	جمع آوری داده ها

														★	★						۲ ماه	زینہ تحلیل داده ها
													★	★							۲ ماه	ه ها و تهیه گزارش نهایی

بینی شده برای اجرای کامل طرح به ماه

۳- محصولات مورد تعهد طرح(Deliverables)

۴- اطلاعات مربوط به هزینه ها

• جدول هزینه پروژه

ردیف	فعالیت مربوطه	جمع (ریال)
۱	مطالعه مقدماتی و تهیه پروپوزال	۲۰۰هزار تومان

۲	استخراج و جمع اوری داده ها	۳۰۰ هزار تومان
۳	تجزیه و تحلیل داده ها	۳۰۰ هزار تومان
۴	تهیه گزارش نهایی	۲۰۰ هزار تومان

• مبلغ قرار داد : ۱ میلیون تومان

نوع گرانت درخواستی:

☒ مینی گرانت
 ☐ گرانت ترویجی
 ☐ گرانت توسعه ایی
 ☐ گرانت راهبردی

متغیرات زمینه ای و جمعیت شناسی	-	پاسخ
جنس	مذکر	
	مونث	
تحصیلات	کارشناسی ارشد	
	دکتری	
	تخصص	
دانشکده	پزشکی	
	دندانپزشکی	
	پیراپزشکی	
	داروسازی	
	مامائی و پرستاری	
	بهداشت	
وضعیت تاهل	مجرد	
	متاهل	
آموزش در خصوص یلدگیری الکترونیکی	بلی	
	خیر	
تمایل به شرکت در کلاس های آموزش الکترونیکی	بلی	
	خیر	
عضویت در EDC	بلی	
	خیر	
عضویت در EDO	بلی	
	خیر	

				-من درسم را به روش آموزش مجازی ارائه می دهم زیرا فرهنگ بکارگیری تکنولوژی در میان مردم گسترش پیدا کرده است.
				-اگر آموزش مجازی تحت یک استاندارد معین انجام گیرد و کیفیت آن مشخص شود من نیز آنرا بکار می گیرم.
				-دروس مجازی الگو با برگزاری کارگاه ها و سمینارها می تواند با افزایش تجربه اساتید در آموزش مجازی آنها را به این سمت حرکت دهد.
				-من با توجه به اینکه با شیوه مجازی نمی توانم بر دیدگاه ها و ایده های دانشجویانم تأثیر گذارم هرگز به این روش تدریس نخواهم کرد.
				-علاقه ای به تغییر درسم بصورت اینترنتی ندارم.
				-تقاضا و خواست دانشجویان در ارائه شیوه آموزش مجازی یکی از عوامل مهم بر گرایش اساتید نسبت به آن است.
				-علی رغم تمام دشواریهای کار آموزش مجازی من به اینکار اقدام می نمایم.
				-من بواسطه تحقیقات علمی که در زمینه آموزش مجازی انجام شده مایلم درسم را باین طریق ارائه دهم.
				-من تمایل بیشتری به آموزش مجازی خواهم داشت اگر کسانی باشند تا به من بگویند چه جوری این کار را انجام دهم.
				-من بواسطه از بین رفتن ارتباطات انسانی در آموزش الکترونیکی به آن تمایلی ندارم.
				-من چون فکر می کنم آدم باید به روز باشد و آموزش مجازی هم کار جدیدی است درسم را به این طریق ارائه می دهم.
				-بنظر می رسد ابتدا آماده سازی بستر فرهنگی در اجرای آموزش مجازی اهمیت ویژه ای دارد.
				-اگر اینترنت پر سرعت فراهم باشد من حتماً آموزش مجازی را انجام می دهم.
				-من بواسطه دوری استاد و دانشجو که نمی توانند در ذهنیت یکدیگر اثر گذارند تمایلی به آموزش مجازی ندارم.
				-من با توجه به عدم فرهنگ استفاده از تکنولوژی در کشور تمایلی به آموزش مجازی ندارم.
				-بعضی اساتید از اینکه دیگران اطلاعاتشان را ارزیابی کنند نگران هستند و مایل نیستند درشان را بر روی شبکه بگذارند.
				-یکی از موانع آموزش به طریق اینترنتی بازخورد نداشتن اساتید از یادگیرندگان است.
				-من بدلیل اینکه ارزیابی دانشجو به درستی مقدور نیست به آن گرایشی ندارم.
				-من به جهت نداشتن تعامل رو در رو با دانشجویان در آموزش مجازی تمایلی به آن ندارم.
				-من در حالی به آموزش مجازی خواهم پرداخت که دانشجویان خواهان استفاده از این آموزش باشند.
				-من بدلیل وجود اتلاف وقت در آموزش مجازی به آن تمایلی ندارم.
				-بنظر می رسد آموزش های الکترونیکی اثر کمتری بر یادگیری فراگیران داشته باشد.
				-اگر ارائه درس من بطریق اینترنتی امکانپذیر باشد من این کار را خواهم کرد.
				-استفاده از آموزش مجازی را فقط در مواردی مثل کمک آموزشی مجاز می دانم.